

ZÁPIS

z obhajoby disertační práce paní PhDr. Elišky Klementové.....

konané dne23. 1. 2013.....

téma práce: „Jan Scheinost. Katolík a fašista, novinář a politik“

přítomní: dle prezenční listiny

Předseda komise pan Doc. PhDr. Milan Znoj, CSc. zahájil obhajobu a představil přítomným kandidátku.

Školitel Doc. Mgr. Vratislav Doubek, Dr. představil uchazečku a seznámil komisi s její disertační prací. Dle pana docenta trvá spolupráce s paní Klementovou šestým rokem. Již od začátku měla připravené a hotové téma a jasnou představu, jak a na základě jakých zdrojů svoji práci psát. Paní Klementová je dle jeho názoru samostatně a analyticky uvažující výzkumníci.

Kandidátka seznámila přítomné se svou disertační prací. Sdělila, že cílem práce byla analýza myšlenek i politických aktivit Jana Scheinosta, který byl novinářem a významným členem intelektuální scény. Jan Scheinost bývá spojován nejen s konzervativně tradicionalistickým katolicismem, ale také s fašismem. Jana Scheinosta lze považovat za modelového zástupce klerofašismu. Jeho osobnost se týká i literární kultury.

Práce se věnovala počátku zrodu jeho idejí, zaměřila se na to, jak se stal ideologem českého fašismu, nakolik byl opravdu fašistou a nakolik v jeho životě hrálo roli katolické myšlení. Ač se během druhé světové války otevřeně zapletl s nacistickým režimem, nikdy nebyl oportunistickým kolaborantem.

Hlavní tezí práce je, že Jan Scheinost byl vždy především katolíkem, i když působil jako fašistický ideolog. V roce 1927 se Scheinost stává vůdčí osobností Národní obce fašistické, vždy však u něj byla hierarchie hodnot jasná, katolicismus, nacionalismus, fašismus pak na posledním místě. Katolík a nacionalista je v jeho případě přesnější. Cílem práce bylo uvést některé jeho aktivity ve správném kontextu. Tezi, že fašizoval československou stranu lidovou, se snad

podářilo vyvrátit. Jeho aktivismus probíhal po trajektorii, ve druhé polovině 30. let hájil Šrámkovy pozice, nevyčnival z lidovců, tato doba ale byla již v dřívějších pracích dobře zpracována.

Poté oponent Doc. Mgr. Jaroslav Šebek a PhDr. Martin Šimsa, Ph.D., jenž zastupoval oponenta PhDr. Michala Pehra, Ph.D., přednesli závěry posudků. První se slova ujal pan docent Šebek, který řekl, že práce je v zásadě dobře napsaná, zasahuje i důležitý segment tematiky, nejedná se o prostý životopis Jana Scheinosta, který byl kontroverzní postavou první republiky, ale i druhé republiky a Protektorátu. Z jeho pohledu bylo naprosto v pořádku, že se autorka soustředila především na témata a ideologické angažmá Jana Scheinosta a vymezení pojmů. Ze souhrnného pohledu ocenil skutečnost, že autorka neskončila u faktografického popisu, ale analýzou postojů se snažila zodpovědět obecnější otázky, a to např. vztah fašismu a náboženství. Pan docent postrádal kontext, v jakém se pohyboval Jan Scheinost a katoličtí intelektuálové. Všechny tyto osobnosti byly ovlivňovány trendy evropské politiky a katolicismu. Širší kontext a odpovědi na otázky, jak souzněly či nesouzněly ideové koncepty s papežskými představami o uspořádání, by práci slušel, což byla pobídka pro knižní zpracování práce. Pan docent se nedomnívá, že Jan Scheinost byl konformní se Šrámkovou stranou, nebyl zastáncem Šrámkova konceptu, ale spíše Staškova.

Doktor Pehr nebyl přítomen, proto se poté pan PhDr. Martin Šimsa, Ph.D. ujal prezentace zásadních pasáží jeho oponentského posudku. Práci rovněž hodnotil kladně, nejvíce si doktor Pehr cení kapitoly 4 až 7. Nedostatkem práce je dle jeho pohledu nedostatečné představení osobnosti Jana Scheinosta, nahrazeno je pouze bibliografickým úvodem. Zhodnocení ze strany jeho současníků by práci také prospělo, celkově však práci vidí kladně.

Paní Eliška Klementová ve své odpovědi na posudky oponentů řekla, že cílem práce byla analýza myšlenek, od čeho se odvíjel i výběr témat, cílem nebyla podrobná biografie. V práci se více věnuje první polovině 30. let s tím, že po roce 1935 Jan Scheinost de facto řídil Lidové listy (zdroje se rozcházejí). Po roce 1935 se stal hlasatelem myšlenek strany, tzn. i ve prospěch pana Šrámka. Po roce 1945 nastává v životě Jana Scheinosta zajímavé období, ale problematičtější co se týče zásadních textů, neboť Jan Scheinost byl vězněn. V této době nepoužíval žádný ze svých

obvyklých pseudonymů, práce s prameny byla problematická. Některé zdroje si ohledně této doby života Jana Scheinosta protiřečí.

Oponenti se vyjadřují k vystoupení kandidáta. Pan docent Šebek řekl, že v letech 1935 – 1938 začal být i Stašek konformní se Šrámkovou linií, protože byla doporučena ze strany Vatikánu. Pan docent Šebek zapolemizoval s posudkem pana doktora Pehra. Dle jeho názoru se nejednalo o podporu Šrámkovi, ale jeho postoj byl ovlivněn ze strany papeže. Tato oblast není doposud plně zpracována.

Diskuse:

Paní Klementová upřesnila, že Jan Scheinost byl poměrně důležitou osobou, která zprostředkovávala kontakty. Jana Scheinosta označila za zákulisního pozorovatele. Byl si vědom, že koncepce v českém státě není udržitelná a začala se měnit. Čeští katolíci měli představu o uspořádání, které nekorespondovalo s liberálním směřováním republiky. V té době se mohla nabízet varianta spojitosti, mohlo se zdát, že fašistické hnutí nabízí to, co katolíci mohli chtít. Jan Scheinost vycházel z autoritativních tezí katolíků, fašismus mohl nabízet něco, co by se mohlo aplikovat v českém prostředí. On neříkal, že se má italský vzor ve všem převzít. Jan Scheinost vnímal český fašismus utilitaristicky, nechtěl srovnávat fašismus s katolicismem, tyto dvě oblasti se ani srovnávat nedají. Jan Scheinost postupně přešel k umírněnějšímu (dle pohledu veřejnosti) stavovskému uspořádání.

Vedoucí práce se domnívá, že text, jak je nyní koncipován, je silný v analýze idejí, v analýze myšlenkového světa Jana Scheinosta. Pokud dochází k posouzení katolicko-fašistického myšlení, Jan Scheinost byl a je ideovým katolíkem, který hledá, tak jako ostatní stoupenci katolicismu, praktické politické přesahy ve fašismu, který je v Čechách nevykvašený a má vágní podobu. Jejich hledání souvisí s kritikou režimu, hledají praktické podněty inspirace, jak změnit politickou praxi. Pokud inspiraci nenachází, odstupují od ní. Pan docent Doubek se přimluvil, aby text zůstal svým těžištěm především v analýze ideového světa Jana Scheinosta. Ta je totiž modelová, vypovídá o světě politického myšlení první republiky, ač Jan Scheinost se jako osobnost neprosadil. Je to model hledajícího, inspirujícího se politika.

Paní Klementová dodala, že Jan Scheinost měl vcelku jasnou představu o své roli. Přispíval do Našince, byl ideologem českého fašismu, přesto neztrácel své kontakty z dřívější doby, např. s levicovými intelektuály (Julius Fučík apod.). Dle paní Klementové jsou Scheinostovy články výrazně nacionalistické. Před Mnichovem i během druhé republiky musel nacionalismus ubrat. Do roku 1942 se nedá mluvit o velké závažnosti, až následně začal psát články v duchu kolaborantství, vystoupil i proti Šrámkovi. Druhá miska vah je však neméně zajímavá. Jan Scheinost nebyl v žádném případě aktivistou, chtěl chránit vlastní spolupracovníky. Jeho pozdější kolegové se jej zastali, že pomáhal mnoha lidem. Národní soud mu uložil trest 20 měsíců, přihlédlo se k jeho kladné stránce.

Poslední dotaz vzešel od paní profesorky Polišíenské, která ocenila pečlivou práci s prameny. Ptala se, jaký byl dopad toho, co Jan Scheinost psal za první republiky, na běžného čtenáře novin. Zeptala se také, zda paní Klementová během výzkumu narazila na prvního velvyslance ve Washingtonu, pana Perglera.

Paní Klementová odpověděla, že nenarazila. Co se týče dopadu Scheinostových článků, záleželo, kam psal. Lidové listy nebyly předním periodikem, dopad nebyl dle jejího názoru velký. Katolická revue přesah měla, ta oslovila intelektuální kontext České republiky. Ve scéně první republiky však fungovaly na menším ideovém odstupu.

vyhlášení výsledku tajného hlasování:

..... Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.)

Zapsal: Vladimíra Janková

Podpis předsedy komise: